

Asyl, børnehave, arkiv – hvad bliver det næste?

Lokalhistorisk Arkiv for Dybbøl og Sønderborg flytter

Adressen Asylvej 1 i Sønderborg har en særlig plads i manges erindring. I de sidste femten år har det været der, man henvendte sig med ærinde i Lokalhistorisk Arkiv for Dybbøl og Sønderborg. Før den tid var huset i 133 år asyl og børnehave.

Men i 2003 besluttede Sønderborg Byråd at nedlægge Kirke-torvets Børnehave. Bygningen stod på det tidspunkt med et svampeangreb, som ville koste 1,6 mio. kroner at udbedre, men uden garanti for at svampene ikke ville komme igen. Kulturudvalget besluttede imidlertid at ofre beløbet på at få renoveret børnehaven, men den blev kort efter nedlagt sammen med Børnehaven Jørgensgård og senere flyttet til en nybygget institution.

*Lokalhistorisk Arkiv,
Asylvej 2005-2021
(foto fra før 2017)*

Snart står huset igen tomt, for arkivet flytter på kasernen, der bliver samlingssted for en række historiske arkiver.

Den fredede bygnings ejer er Sønderborg Kommune, og det bliver Byrådet, som beslutter, hvad der skal ske med den. Det er udelukket, at huset igen kan anvendes til institution, men det ville kunne bruges i en eller anden form for kommunal funktion, for eksempel i en akut opstået situation.

I forvaltningen er der en forventning om, at bygningen bliver solgt, og at det vil ske senest i 2022.

En broget historie

Da Kirketorvets Børnehave i 1996 kunne fejre 125-års jubilæum, var den en af de ældste børnehaver i Danmark, der stadig fungerede i den oprindelige bygning. Asylet blev i 1871 oprettet af brygger Peter Petersen og hustru Cecilie Catharina Petersen på baggrund af forholdene i Sønderborg efter krigen i 1864. Fattigdom var udbredt, og mange mennesker levede under kummerlige forhold, som Birthe Petri beskriver det i 125-års jubilæumsskriftet.

Brygger Petersen drev i årtierne efter 1864 Sønderborgs største industrivirksomhed, og han støttede ikke blot de sociale hjælpe-kasser, men oprettede også en aldersrente- og enkekasse. En gang ugentlig uddelte han brød til skolebørn, så de ikke skulle bruge skoletiden til at tigge i.

Umiddelbart efter oprettelsen overdrog bryggeren asylet med alt inventar og udstyr til Sønderborg Kommune på betingelse af, at huset kun måtte benyttes som børneasyl.

Da Sønderborg Kommune 132 år senere meldte ud, at man ville lukke Kirketorvets Børnehave, gjorde brygger Petersens oldebørn krav på Asylet. De ville have ejendom og grund leveret tilbage. Der blev henvist til gamle dokumenter, og de blev fundet på det daværende Landsarkiv i Aabenraa. Men byrådet stod fast på sin beslutning. Der skulle bygges en ny institution. Hvad bygningen på Kirketorvet skulle bruges til, stod hen, fremgår det af papirer fra september 2003.

Uvisheden kom dog ikke til at vare længe. De næste lejere blev Dybbøl-Sønderborg lokalhistoriske Arkiv.

Kasernen bliver stedet

– Hvordan har du det med at flytte fra en placering midt i Sønderborgs hjerte? Spørgsmålet stilles til formanden for foreningen Lokalhistorisk arkiv for Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg, Knud Erik Sørensen, under et besøg i arkivet.

– Det er jeg helt tryk ved, for nu bliver kasernen med kommunens initiativ stedet, hvor folk vil komme, svarer han.

– Er der slet ikke noget herfra, du vil savne?

Svaret lyder: – Egentlig ikke. Det har været fint at være her, for det er jo et hus med en sjæl og en historie, men vi er nok ved at gå fra, at folk kommer forbi til, at de har været inde på for eksempel

Arkiv.dk og orienteret sig, inden de opsøger arkivet. På kasernen tror jeg, vi vil opleve en positiv effekt af de andre arkivers tilstedeværelse, og vi kan sikkert lære noget af hinanden. Det vil jeg godt være med til.

Endelig påpeger Knud Erik Sørensen, at det er fra kasernen og udefter, at byen udvikler sig, og det vil vi nyde godt af i arkiverne, siger han.

Alle femten medarbejdere på arkivet flytter med på kasernen, og det gør alle de materialer og arkivalia, som er kommet til i årenes løb også.

- Vi skiller os ikke af med noget, siger Knud Erik Sørensen, men det kan godt være, at vi ikke får det hele frem.

Flot hus, for lidt plads

Kirkegade 8 beskrives som Sønderborgs næstældste hus. Det er i sin tid bygget af skrædder Søren Jensen, og i de første 100 år var beboerne skræddere som han. I 1884 overtog Anthonius Kümpel huset, og flere generationer af denne familie boede i huset, indtil kommunen købte det med planer om at bruge det som bymuseum.

I stedet blev det 1. maj 1987 lokalhistorisk arkiv, der forlod kælderens under den røde Reimersskole og flyttede ind i det da nyrenoverede hus på Kirkegade. Det blev til 18 år, inden flytningen til Asylvej gav arkivet større og lysere lokaler.

- Det var et flot hus, men der var for lidt plads, og det kunne slet ikke fungere med overgangen til IT, forklarer Knud Erik Sørensen.

I juli 2005 kunne daværende arkivleder H.C. Carstensen i ArkivNyt beskrive forholdene på Kirkegade således:

*Lokalhistorisk Arkiv,
Kirkegade 1987-2005*

- Efter mange år i det ellers dejlige hus på Kirkegade er vi nu flyttet på Asylvej. Huset blev, efterhånden som vi modtog flere og flere arkivalier, for småt. Efter mange år fik vi tilbudt et større hus, og vi siger tak til kommunen, som velvilligt stiller det nye hus til rådighed.

Medlemmer og andre blev inviteret til at tage de nye forhold i øjesyn, og arkivlederen glædede sig over, at der i læsesalen er plads til op til 25 personer, som vil kunne overvære et diasforedrag. På den måde behøver skoler på besøg ikke som tidligere dele en klasse.

I ArkivNyt fra februar 2006 konstaterede H.C. Carstensen, at der siden flytningen til Asylvej var sket en stor fremgang i besøgstallet, ligesom større grupper på op til 30 personer havde været til diasforedrag.

- Måske skyldes det, at vi har fået ualmindelig gode parkeringsforhold. Vi har i hvert fald fået væsentligt flere indleveringer siden maj sidste år, noterede arkivlederen.

Der er ikke sat dato på

Modsat Ulkebøl lokalhistoriske Arkiv, der blev sagt op med kort varsel, fordi det tidligere butikcenter var solgt, er der ikke sat dato for Dybbøl-Sønderborg Arkivets flytning. Men forventningen er, at flytningen sker i løbet af januar 2021.

- Vi får måske ikke mere plads, end vi har her, men vi får mere luft, fordi vi flytter til større lokaler med højt til loftet, så jeg tror, det vil føles som mere plads, siger Knud Erik Sørensen.

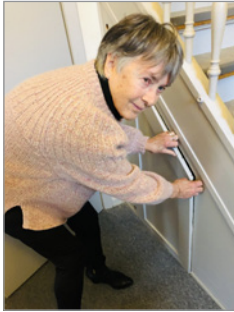
Sammen med Ulkebøl-arkivet og Arbejderarkivet skal man deles om et stort arbejdslokale og en modtagelse, der også skal fungere som læsesal.

Derudover får Dybbøl-Sønderborg-arkivet et arkivrum, mens Ulkebøl og Arbejderarkivet deler et, og endelig bliver der fælles køkken og kaffestue.

- Vi har fungeret sammen i mange år, men vi arbejder ikke på samme måde, og holdningen er, at vi vil blive ved med at arbejde forskelligt, selv om vi er under samme tag, fastslår Knud Erik Sørensen.

For eksempel er det hensigten, at alle tre arkiver opretholder deres hidtidige åbningstider.

Jette Westphal, Lokalhistorisk Arkiv Ulkebøl

Helga Jørgensen, der er medarbejder på Dybbøl-Sønderborg arkivet, har et ganske særligt minde om Asylvej 1. I 1946 kom hun i børnehave der, men det varede kun to dage:

– Vi fik at vide, at hvis vi ikke opførte os ordentligt, kom vi i det sorte rum, og så var jeg færdig med at gå i den børnehave, fortæller hun og fastslår:

– Personalet var ikke alt for pædagogisk dengang.

Det sorte rum findes stadig under trappen til første sal, men der er lukket effektivt for det. Helga Jørgensen kunne ikke få lågen op, da hun ville vise rummet frem.

Per Thomsen, arkivleder i Dybbøl-Sønderborg arkivet i de sidste to år, er ikke ked af at bytte Asylvej 1 ud med lokaler på kasernen.

– Vi arbejder under meget trange forhold her, mens vi på kasernen kommer i et stort hus sammen med mange foreninger. Jeg tro, det vil trække mange flere mennesker til end placceringen her nogensinde har gjort. Rigtig mange parkerer deres bil på Kirketorvet uden at tænke på, hvad der foregår i det lille gule hus overfor.

For gråsteneren Per Thomsen er det en særlig oplevelse nu at få sin gang på kasernen.

– Jeg skulle have aftjent min værnepligt som mekaniker i værkstedsbygningerne, men da det kom til stykket, lå jeg med en mindre lammeelse i højre ben på Rigshospitalet. Det endte med, at jeg blev fritaget for militærtjeneste.

